

Чередніченко Станіслав Вікторович

кандидат економічних наук, доцент,

Класичний приватний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9383-562X>

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИМИ ПАСТКАМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Надано дефініцію інституціональні пастки як стійкої неефективні норми, правила, практики та моделі поведінки економічних суб'єктів, які відтворюються внаслідок дії формальних і неформальних інститутів та збільшують транзакційні витрати. Охарактеризовано прояви інституціональних пасток в системі державного управління, визначено їх економічні наслідки. Для системного дослідження інституціональних пасток їх класифіковано за такими ознаками: за сферою прояву, за джерелом виникнення, за рівнем виникнення, за характером впливу, за тривалістю дії, за можливістю подолання; за наслідками для розвитку економіки. Запропоновано наступні шляхи подолання інституціональних пасток державного управління національною економікою: інституціональна модернізація державного управління; посилення верховенства права, антикорупційна трансформація, професіоналізація державної служби, стратегічне економічне планування, розвиток партнерства держави і бізнесу.

Ключові слова: інституціональні пастки, розвиток, національна економіка, механізми, державне управління.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної економіки посилюється вплив воєнних, економічних та інституційних викликів. Повномасштабна війна актуалізувала проблему ефективності державного управління економічними процесами, загострила структурні диспропорції економіки, посилила залежність країн від зовнішнього фінансування, прискорила трансформацію ринку праці у зв'язку з внутрішньою і зовнішньою міграцією тощо. За таких умов зросла увага до інституціональної теорії, яка розглядає процеси в суспільстві крізь призму формальних і неформальних інститутів, інституціональних обмежень і інституціональних пасток. Останні проявляються у стійкому відтворенні неефективних правил, практик та моделей взаємодії між державою, бізнесом і суспільством. До них належать низька якість державного управління, нестабільність регуляторного середовища, недостатня координація взаємодії між органами влади, високі транзакційні витрати, обмежений рівень довіри до державних інститутів, неефективне використання бюджетних ресурсів та інші фактори, що стримують економічний розвиток і знижують результативність державної політики.

Водночас процеси європейської інтеграції України, необхідність протидії агресору і забезпечення економічної стійкості потребують формування сучасних механізмів державного управління, здатних забезпечити подолання інституціональних обмежень, підвищити якість функціонування державних інститутів, розвинути конкурентне середовище, стимулювати інноваційну діяльність та залучення інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Інституціональна теорія все глибше проникає у наше повсякденне життя. Стаття І. М. Колесніченко присвячена визначенню місця нової інституціональної економічної теорії у системі знань, розкриттю її методології та прикладного потенціалу в економічному аналізі [1, с. 14]. Сутність інституціоналізму полягає у визнанні ролі формальних та неформальних правил у регулюванні господарських процесів [2, с.5]. Його становленню сприяв розвиток класичного інституціоналізму, неоінституціоналізму і еволюційного інституціоналізму. Використання інституціоналізму на практиці дозволить визначити рушійні сили та передумови для трансформації економічних інститутів у національній економіці. Погоджуємося з Лисенко А.

що необхідність перетворень є основою для визначення трансформаційних процесів як базису для стабілізації та розвитку національної економіки [3, с. 191].

Жаворонков В. О. справедливо зауважує, що сучасний інституціоналізм є базисом, який забезпечує перехід до постіндустріального суспільства [4, с. 125]: Дослідження ролі інститутів у переході ринкової економіки до нових етапів розвитку має ґрунтуватися на теоретичних засадах неоінституціоналізму, визначенні базових понять неоінституціональної економіки та теорії прав власності. Підґрунтям сучасного неоінституціонального підходу є атомістична методологія - це науковий та філософський підхід, який пояснює складні явища шляхом їх розкладання на найменші, далі неподільні елементи (аналогі «атомів»).

Питання інституціональних пасток знаходиться у полі зору багатьох учених. Сучасну їх парадигму запропоновано Лисенко Ю., Стрижак Г. [5, с. 51]. Увагу Вашків О. П. сконцентровано на механізмах утворення та поширення рейдерства як інституційної пастки [6, с.10]. Стеценко Т. В. замість терміну пастки вживає поняття дисфункції ринкових перетворень, яка сприяє утворенню системних квазі-інститутів та перешкоджає економічній модернізації держави [7, с. 139]. Жаліло Я. А. розглядає тіньову економіку як «інституційну пастку» на шляху економічної модернізації [8]. Інституційні пастки ринкового реформування економіки України є предметом уваги Гражевської Н. І., Заваженко А. О. [9, с.7]. Погоджуємося з Ожелевською Т. С., що економічна теорія та економічна реальність України свідчать про наявність серйозних інституційних пасток, які ускладнюють проведення національних реформ [10, с.101].

Незважаючи на істотний науковий доробок, питання управління інституціональними пастками потребують додаткового дослідження, оскільки виникають відкриті питання щодо можливості попередження їх виникнення, уникнення, пом'якшення, ліквідації тощо. Це зумовлює актуальність проведення дослідження, спрямованого на розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління національною економікою шляхом мінімізації негативного впливу інституціональних пасток на її розвиток та підвищення інституційної спроможності держави.

Метою статті є обґрунтування дефініції інституціональних пасток, їх класифікації та інструментів протидії.

Виклад основного матеріалу. Нова інституціональна економічна теорія зберігає принцип методологічного індивідуалізму неокласичного підходу, проте розширює межі аналізу за рахунок включення неринкових факторів. Як міждисциплінарний напрям у науці, неоінституціоналізм поєднує економічний аналіз з проблематикою права, політики, влади та державного управління для оцінки впливу формальних і неформальних правил на поведінку економічних агентів. У рамках державного управління інституційні підходи застосовуються для підвищення ефективності функціонування державних інститутів та нейтралізації провалів ринкових інститутів.

Сучасні економічні доктрини виходять із принципів плюралізму, розгалуженості, альтернативності [11, с. 165; 12]. Інституціоналізм посідає важливе місце на тлі трансформаційних процесів, оскільки намагається дати відповідь на питання «Чому?» економічні системи працюють певним чином з точки зору аналізу ефективності наявних та створення нових інститутів.

Перелік формальних і неформальних інститутів, особливості їх формування і взаємодії визначають тип економічної системи. Оскільки в Україні має місце незавершеність ринкових реформ, нові формальні інститути є слабкими, а старі неформальні (хабарі, корупція) живучими, то національну економіку можна визначити як транзитивну. Притаманні їй обмеження і пастки є невід'ємним атрибутом, який має деструктивний вплив.

Інституціональна пастка є стійкою неефективною нормою або правилом поведінки (квазі-інститутом), яка відтворюється самостійно та блокує прогресивні зміни. В основі її виникнення лежить купа причин: правовий нігілізм; лобіювання вузькокланових інтересів; розрив між формальними законами та неформальними практиками. Інституціональні пастки мають негативні наслідки для модернізації національної економіки через консервацію застарілих господарських зв'язків, корупцію, тінізацію економіки та неефективний розподіл

ресурсів. На відміну від звичайних інституційних дисфункцій, інституціональні пастки характеризуються ефектом самозбереження, коли тимчасові механізми, запроваджені для реагування на певні виклики, зберігаються після їх зникнення та стають бар'єром для розвитку.

Інституціональні пастки державного управління національною економікою - це стійкі неефективні моделі функціонування державних інститутів, які виникають через закріплення неформальних правил, суперечливого законодавства, низької якості управління та відсутності стимулів до проведення структурних реформ (табл. 1).

Таблиця 1

Основні інституціональні пастки державного управління національною економікою, їх прояви та економічні наслідки

Інституціональна пастка	Прояви в системі державного управління	Економічні наслідки
Адміністративна	Надмірна централізація державного управління, кількість адміністративних процедур, дублювання функцій органів влади, складність отримання державних послуг	Зростання трансакційних витрат, уповільнення розвитку бізнесу, зниження інвестиційної активності; тимчасові управлінські механізми, що стають постійними.
Управлінська	Недостатня координація між органами державної влади, конфлікт повноважень	Неефективність реалізації державної економічної політики
Корупційна	Використання владних повноважень у приватних інтересах, непрозорість державних закупівель, залежність рішень від неформальних зв'язків	Викривлення конкурентного середовища, втрати бюджетних ресурсів, зниження довіри до держави
Регуляторна	Надмірне державне втручання, нестабільність нормативної бази, часті зміни правил господарювання	Скорочення підприємницької активності, зростання ризиків для інвесторів
Організаційна	Відсутність довгострокових стратегій розвитку, переважання ситуативних рішень над системною політикою	Низька результативність економічних реформ, дисбаланси розвитку секторів економіки
Пастка людського капіталу	Масова внутрішня і зовнішня міграція населення; дефіцит кваліфікованих кадрів; структурне безробіття; поглиблення демографічної кризи.	Брак кваліфікованого персоналу, дисбаланс між попитом і пропозицією
Пастка залежності від минулого розвитку (path dependence)	Збереження застарілих управлінських практик, орієнтація на традиційні галузі та методи регулювання	Повільна модернізація економіки, технологічне відставання
Кадрова	Політична залежність державної служби, недостатня професійність управлінців, слабка система мотивації	Зниження якості державних рішень та ефективності реформ
Інвестиційна	Відтік капіталу; скорочення приватних інвестицій; високі страхові ризики; концентрація інвестицій лише у безпечних регіонах.	Високий рівень воєнних ризиків

Інноваційна	Скорочення інвестицій у науку; відтік висококваліфікованих фахівців; згорання інноваційних програм; переорієнтацію ресурсів виключно на поточні потреби.	Гальмування інноваційного оновлення діяльності, збереження застарілих техніко-технологічних укладів
Фінансова	Хронічний бюджетний дефіцит; зростання державного боргу; витіснення приватних інвестицій державними потребами.	Залежність від міжнародної фінансової допомоги;
Фіскальна	Неефективне використання бюджетних коштів, значне податкове навантаження, дефіцитність бюджету	Обмеження можливостей держави фінансувати розвиток і соціальні програми
Логістична	Руйнування транспортної інфраструктури; втрати традиційних логістичних маршрутів;	Висока вартість перевезень; нерівномірність транспортної доступності.
Безпекова	формуються внаслідок високої концентрації ресурсів у секторі безпеки; переважання короткострокових управлінських рішень;	відкладення структурних реформ; висока невизначеність для бізнесу.
Відновлювальна	Фрагментарність програм відбудови, дублювання функцій державних органів;	Відсутність стратегічної координації; неефективне використання міжнародної допомоги.

Джерело: сформовано автором

Для системного дослідження інституціональних пасток їх доцільно класифікувати за такими ознаками.

1. За сферою прояву: управлінські; економічні; фінансові; інвестиційні; інноваційні; соціальні; правові; екологічні; зовнішньоекономічні.

2. За джерелом виникнення: нормативно-правові; організаційні; політичні; інформаційні; поведінкові; історично сформовані; воєнно-інституційні.

3. За рівнем виникнення: макроекономічні; мезоекономічні (галузеві, регіональні); мікроекономічні (рівень підприємства); локальні.

4. За характером впливу: структурні; функціональні; ресурсні; технологічні; інституційні; комунікаційні.

5. За тривалістю дії: короткострокові; середньострокові; довгострокові; хронічні.

6. За можливістю подолання: керовані; частково керовані; важкокеровані; самопідтримувані.

7. За наслідками для розвитку економіки: такі, що стримують економічне зростання; такі, що знижують інвестиційну привабливість; такі, що посилюють бюджетні дисбаланси; такі, що погіршують конкурентоспроможність; такі, що підвищують трансакційні витрати; такі, що знижують економічну безпеку держави.

Інституціональні пастки обмежують здатність держави забезпечувати економічне зростання, конкурентоспроможність та ефективне використання ресурсів. Залежно від ситуації в країні та її економіці причини виникнення пасток різняться. Інституціональні пастки воєнного стану - це стійкі неефективні формальні та неформальні інституційні практики, правила, механізми державного управління і поведінкові моделі економічних суб'єктів, що виникають або посилюються під впливом воєнного стану, самовідтворюються навіть після усунення причин їх виникнення та стримують післявоєнне економічне відновлення, структурну модернізацію й підвищення економічної безпеки держави.

Процес формування інституціональної пастки воєнного стану доцільно розглядати у вигляді такого ланцюга:

Воєнний шок → надзвичайні управлінські рішення → тимчасові інститути → закріплення нових правил → адаптація економічних агентів → самовідтворення неефективних практик → інституціональна пастка → гальмування післявоєнного розвитку.

Інституціональні пастки воєнного стану виникають як реакція на надзвичайні умови. Вони закріплюються у формальних або неформальних правилах; самовідтворюються навіть після зміни зовнішніх умов; знижують ефективність державного управління; збільшують трансакційні витрати; стримують інвестиційну активність; гальмують структурні реформи; погіршують конкурентоспроможність економіки.

Наслідки інституціональних пасток для національної економіки є негативними, іноді – незворотними. Вони проявляються у: зростанні трансакційних витрат; погіршенні інвестиційного клімату; уповільненні структурної модернізації; зниженні продуктивності економіки; посиленні регіональних диспропорцій; збільшенні фіскального навантаження; зниженні ефективності державного управління; зростанні інституційної залежності від зовнішньої допомоги.

Для мінімізації негативного впливу інституціональних пасток доцільно: проводити інституційний аудит тимчасових рішень; запроваджувати обмежені в часі спеціальні режими регулювання (із визначеними умовами припинення їх дії); цифровізувати державне управління; підвищувати прозорість використання бюджетних коштів; розвивати механізми державно-приватного партнерства; зміцнювати незалежність судової системи та захист прав власності; забезпечувати координацію політики відновлення між державою, громадами та міжнародними партнерами; переходити від антикризового до стратегічного управління розвитком.

Інституціональні пастки є особливим інститутом державного управління. Для упередження їх виникнення необхідно: підвищувати якість державних інститутів за рахунок формування високого рівня довіри населення до органів влади; підвищувати ефективність державного управління; забезпечувати рівень верховенства права. Забезпечення регуляторної ефективності визначається скороченням кількості адміністративних процедур і тривалості отримання дозволів та ліцензій; стабільністю нормативно-правового середовища. Підвищення ефективності бюджетного управління передбачає результативність використання державних коштів; підтримку раціонального співвідношення витрат і отриманих суспільних результатів; постійний моніторинг рівня державного боргу та дефіциту бюджету. Для зниження рівня корупційних ризиків необхідно забезпечити прозорість державних закупівель; незалежність контролюючих органів; ефективність антикорупційної політики.

Інституціональні пастки формують замкнене коло:

неефективні правила → низька якість управління → зниження довіри → скорочення інвестицій → уповільнення економічного розвитку → збереження неефективних правил.

У реальному секторі економіки це проявляється через: недостатню модернізацію виробництва; низьку інноваційну активність; залежність підприємств від адміністративних рішень; слабку інтеграцію науки і виробництва. У фінансовому секторі наслідками є: обмежений доступ бізнесу до кредитування; недостатня довіра до фінансових установ; висока частка тіньових фінансових операцій; слабкий розвиток довгострокових інвестиційних інструментів.

В умовах воєнного стану найбільш суттєвими інституціональними пастками державного управління економікою є: нестабільність нормативно-правового середовища; низька якість державного управління; дублювання повноважень органів влади; надмірне адміністративне регулювання; високі трансакційні витрати ведення бізнесу; недостатній рівень захисту прав власності; обмежений доступ до фінансових ресурсів; недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури; низький рівень координації між державою, бізнесом і науковою сферою; залежність від зовнішнього фінансування та імпорتنих технологій;

дефіцит людського капіталу внаслідок міграції та мобілізації; інституційна інерційність процесів післявоєнного відновлення.

Шляхами подолання інституціональних пасток державного управління національною економікою є:

1. Інституціональна модернізація державного управління - перехід до управління за результатами; цифровізація державних послуг; скорочення надлишкових адміністративних процедур.

2. Посилення верховенства права - забезпечення незалежності судової системи; захист прав власності; підвищення ефективності контролю за виконанням законодавства.

3. Антикорупційна трансформація - підвищення прозорості державних процесів; розвиток електронних систем контролю; посилення відповідальності за зловживання владою.

4. Професіоналізація державної служби - конкурсний відбір кадрів; розвиток компетентностей державних службовців; створення системи оцінювання ефективності роботи.

5. Стратегічне економічне планування - формування довгострокових програм розвитку; узгодження промислової, фінансової та інноваційної політики; орієнтація державного управління на сталий розвиток.

6. Розвиток партнерства держави і бізнесу - удосконалення механізмів державно-приватного партнерства; створення сприятливого інвестиційного середовища; підтримка інноваційного підприємництва.

Діагностика інституціональних пасток державного управління свідчить, що основними бар'єрами ефективного розвитку національної економіки є не лише економічні фактори, а й якість функціонування державних інститутів. Подолання цих пасток потребує комплексної трансформації системи управління: підвищення прозорості, професійності, стратегічності та орієнтації державної політики на створення сприятливого інституціонального середовища для розвитку реального і фінансового секторів економіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. 1. Інституціональні пастки являють собою стійкі неефективні норми, правила, практики та моделі поведінки економічних суб'єктів, які відтворюються внаслідок дії формальних і неформальних інститутів, збільшують трансакційні витрати, обмежують економічне зростання та знижують результативність державного управління.

2. Систематизовано такі інституціональні пастки державного управління національною економікою, а саме: адміністративна, безпекова, відновлювальна, інвестиційна, інноваційна, кадрова, корупційна, логістична, організаційна, пастка залежності від минулого розвитку (path dependence), пастка людського капіталу, регуляторна, управлінська, фінансова, фіскальна.

3. Для системного дослідження інституціональних пасток їх класифіковано за такими ознаками: за сферою прояву, за джерелом виникнення, за рівнем виникнення, за характером впливу, за тривалістю дії, за можливістю подолання; за наслідками для розвитку економіки. Запропонована класифікація створює методичну основу для ідентифікації інституціональних пасток, оцінювання їх впливу на розвиток національної економіки та формування диференційованих механізмів державного управління, спрямованих на їх мінімізацію або усунення. На відміну від традиційних підходів, вона враховує не лише джерела та рівні виникнення інституціональних пасток, а й специфіку їх прояву в умовах воєнного стану, післявоєнного відновлення та реалізації євроінтеграційного курсу України.

4. Запропоновано такі шляхи подолання інституціональних пасток державного управління національною економікою: інституціональна модернізація державного управління; посилення верховенства права, антикорупційна трансформація, професіоналізація державної служби, стратегічне економічне планування, розвиток партнерства держави і бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Колесніченко І. М. Нова інституціональна економічна теорія: теоретико-методологічні та практичні можливості. *Бізнес Інформ*. 2012. № 4. С. 13-16.

2. Рогатюк О. В. Теоретико-методологічні основи інституціональних перетворень у національній економіці. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2013. № 5. с. 4
3. Лисенко А. М. Теоретико-методологічні та організаційно-прикладні засади розвитку економічного аналізу в умовах інституційних змін. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20(2). С. 187-194.
4. Жаворонков В. О. Економічний аналіз сучасних теорій інституціоналізму. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 2(1). С. 123-128.
5. Лисенко Ю., Стрижак Г. Сучасна парадигма інституціональних пасток. *Економічна теорія*. 2014. № 4. С. 48-60.
6. Вашків О. П. Рейдерство як інституційна пастка: механізм утворення та поширення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 19(1). С. 9-11.
7. Стеценко Т. В. Вплив теорії інституціональних пасток на шляху модернізаційних перетворень транзитивної економіки України. *Управління розвитком*. 2013. № 17. С. 137-140.
8. Жаліло Я. А. Тіньова економіка як «інституційна пастка» на шляху економічної модернізації. *Економічна теорія*. 2018. № 2. С. 22-40
9. Гражевська Н. І., Заваженко А. О. Інституційні пастки ринкового реформування економіки України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2019. Вип. 820.
10. Ожелевська Т. С. Економічна теорія та економічна реальність України: інституційна пастка. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 98-104.
11. Леоненко П. М. Інституціоналізм та його місце в сучасній економічній теорії (політичній економії). *Економічний вісник університету*. 2013. Вип. 21(1). С. 163-171.
12. Колодій С., Колодій С. Інституціональна теорія як прояв європейських традицій плюралізму в сучасній економічній науці. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 27-35.

References

1. Kolesnichenko I. M. (2012) Nova instytutsionalna ekonomichna teoriia: teoretyko-metodolohichni ta praktychni mozhlyvosti [New Institutional Economic Theory: Theoretical-Methodological and Practical Possibilities]. *Biznes Inform*, 4, 13-16.
2. Rohatiuk O. V. (2013) Teoretyko-metodolohichni osnovy instytutsionalnykh peretvoren u natsionalnii ekonomitsi [Theoretical and Methodological Foundations of Institutional Transformations in the National Economy]. *Derzhava ta rehiony. Ser. : Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, 5, 4-7.
3. Lysenko A. M. (2011) Teoretyko-metodolohichni ta orhanizatsiino-prykladni zasady rozvytku ekonomichnoho analizu v umovakh instytutsiinykh zmin [Theoretical-methodological and organizational-applied foundations for the development of economic analysis amidst institutional changes]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 20(2), 187-194.
4. Zhavoronkov V. O. (2013) Ekonomichniy analiz suchasnykh teorii instytutsionalizmu [Economic Analysis of Modern Theories of Institutionalism]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, 2(1), 123-128.
5. Lysenko Yu., Stryzhak H. (2014) Suchasna paradyhma instytutsionalnykh pastok [The modern paradigm of institutional traps]. *Ekonomichna teoriia*, 4, 48-60.
6. Vashkiv O. P. (2016) Reiderstvo yak instytutsiina pastka: mekhanizm utvorennia ta poshyrennia [Corporate Raiding as an Institutional Trap: Mechanisms of Formation and Spread]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky*, 19(1), 9-11.
7. Stetsenko T. V. (2013) Vplyv teorii instytutsionalnykh pastok na shliakhu modernizatsiinykh peretvoren tranzytyvnoi ekonomiky Ukrainy [The Impact of the Theory of Institutional Traps on the Modernization Transformations of Ukraine's Transitional Economy]. *Upravlinnia rozvytkom*, 17, 137-140.
8. Zhalilo Ya. A. (2018) Tinova ekonomika yak «instytutsiina pastka» na shliakhu ekonomichnoi modernizatsii [The Shadow Economy as an "Institutional Trap" on the Path to

Economic Modernization]. *Ekonomichna teoriia*, 2, 22-40.

9. Hrazhevskia N. I., Zavazhenko A. O. (2019) Instytutsiini pastky rynkovoho reformuvannia ekonomiky Ukrainy [Institutional Traps in the Market-Oriented Reform of Ukraine's Economy]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Ekonomika*, 820, 3-10.

10. Ozhelevska T. S. (2021) Ekonomichna teoriia ta ekonomichna realnist Ukrainy: instytutsiina pastka [Economic Theory and Ukraine's Economic Reality: An Institutional Trap]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 98-104.

11. Leonenko P. M. (2013) Instytutsionalizm ta yoho mistse v suchasni ekonomichni teorii (politychni ekonomii) [Institutionalism and Its Place in Modern Economic Theory (Political Economy)]. *Ekonomichni visnyk universytetu*, 21(1), 163-171.

12. Kolodii S., Kolodii S. (2018) Instytutsionalna teoriia yak proiav yevropeiskykh tradytsii pliuralizmu v suchasni ekonomichni nausti [Institutional theory as a manifestation of European traditions of pluralism in modern economic science]. *Finansovyi prostir*, 4, 27-35

STANISLAV CHEREDNICHENKO. MECHANISMS OF STATE MANAGEMENT OF INSTITUTIONAL DEVELOPMENT TRAPS IN THE NATIONAL ECONOMY. *A definition of institutional traps has been provided as persistent inefficient norms, rules, practices, and behavioral patterns of economic agents, reproduced due to the actions of formal and informal institutions, increasing transaction costs, restricting economic growth, and reducing the effectiveness of public administration. The manifestations of institutional traps in the public administration system have been characterized, and their economic consequences have been identified. For a systematic study of institutional traps, they have been classified according to the following criteria: by the field of manifestation, by the source of origin, by the level of occurrence, by the nature of influence, by the duration of action, by the possibility of overcoming; and by their consequences for economic development. The proposed classification creates a methodological basis for identifying institutional traps, assessing their impact on the development of the national economy, and forming differentiated mechanisms of public administration aimed at minimizing or eliminating them. Unlike traditional approaches, this classification takes into account not only the sources and levels of origin of institutional traps but also the specifics of their manifestation under conditions of martial law, postwar recovery, and the implementation of Ukraine's European integration course. It has been demonstrated that under martial law, the most significant institutional traps in public economic governance are: instability of the regulatory framework; low quality of public administration; duplication of powers among government bodies; excessive administrative regulation; high transaction costs of doing business; insufficient protection of property rights; limited access to financial resources; insufficient development of innovation infrastructure; low coordination between the state, business, and the scientific community; dependence on external financing and imported technologies; human capital deficit due to migration and mobilization; and institutional inertia in postwar recovery processes. The following ways to overcome institutional traps in the governance of the national economy have been proposed: institutional modernization of public administration; strengthening the rule of law, anti-corruption transformation, professionalization of the civil service, strategic economic planning, development of state-business partnerships.*

Keywords: institutional traps, development, national economy, mechanisms, public administration.

Надійшла до редакції: 10.09.2026

Прийнято до друку: 17.09.2026

Опубліковано: 30.09.2026

© 2026 Чередніченко С. В.

Цей матеріал ліцензовано за умовами CC BY 4.0. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>